

НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНВЕНТ УКРАЇНИ ЩОДО ЄС

Рекомендації Робочої групи №4: «Регіональний розвиток та політика згуртування» 3-ТЄ ЗАСІДАННЯ

«СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА СХОДУ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС»

30 травня 2013 року (м. Донецьк)

Понад 20 років Україна демонструє прагнення офіційно долучитись до європейської спільноти. Очікується, що на Саміті Україна – ЄС (м. Вільнюс, листопад 2013 р.), буде підписано договір про Асоціацію між Україною та ЄС, а отже – Україна набуває статус асоційованого члена ЄС.

Визнаючи, що регіональна політика та регіональний розвиток традиційно залишаються серед стратегічних пріоритетів державної політики реформ, особливого значення для всіх регіонів України, у т.ч. для регіонів Сходу України набуває усвідомлення важливості та необхідності впровадження дієвої регіональної політики, узгодженої із стратегічними орієнтирами регіональної політики ЄС, зорієнтованої на налагодження ефективного регіонального, міжнародного міжрегіонального, інтеррегіонального співробітництва з регіонами Європи та з країнами Європейського Союзу.

Робоча група № 4 Національного Конвенту України щодо ЄС рекомендує:

I. Органам публічної влади регіонів Сходу України реалізувати інституційний потенціал налагодження ефективного регіонального, міжнародного міжрегіонального, інтеррегіонального та транскордонного співробітництва як складової розбудови демократичного суспільства, досягнення політичної стабільності, підтримки економічного, соціального, екологічного, культурного розвитку, у т.ч.:

- враховувати та втілювати на практиці кращий досвід європейських країн та окремих регіонів країн ЄС для досягнення прогресу у сфері соціальної єдності, охорони довкілля, розвитку культури та освіти;

- активізувати процес обміну досвідом з питань структурної перебудови регіональних економічних комплексів, підвищити конкурентоспроможність регіонів на європейському та світовому ринках, зокрема, шляхом сприяння мобільності робочої сили та капіталів, підтримки розвитку інноваційної діяльності та залучення високих технологій, спеціалізації та надання якісної освіти молоді;

- сприяти об'єднанню зусиль між регіонами України та країн ЄС щодо налагодження обмінів, підвищення рухливості таких груп населення як студенти

(молодь), науковці, представники публічної влади, що діють місцевому, регіональному рівні, представники громадських організацій та бізнес-структур;

- сприяти посиленню соціальної, економічної та культурної відкритості, набуття досвіду публічності та прозорості в процесі прийняття та впровадження управлінських рішень, створення та підтримки розвитку демократичних структур на місцевому й регіональному рівнях – основи налагодження ефективної співпраці та прискорення процесів євроінтеграції.

II. З метою розбудови та підтримки розвитку місцевої та регіональної демократії, представникам публічної влади регіонів Сходу України активізувати процес використання європейського досвіду щодо стимулювання розвитку громадянського суспільства на місцевому, регіональному рівні, у т.ч. шляхом:

- дотримання принципу партнерства між органами місцевої й регіональної влад та неурядових організацій, представників громадськості для вироблення спільної позиції, віднайдення консенсусу у питаннях місцевого розвитку (зокрема, соціальна та економічна діяльність, земельні питання, освіта, культура, довкілля, міський розвиток та територіальне планування, використання природних ресурсів та ін.) з огляду на необхідність досягнення сталого регіонального розвитку;

- удосконалення на регіональному рівні правового регулювання процедур проведення публічних консультацій із громадськістю, неурядовими організаціями тощо з нагальних питань місцевого, регіонального розвитку, прийняття стратегічних рішень у цій сфері (у т. ч. за участі консультативно-дорадчих органів при обласних та районних державних адміністраціях);

- налагодження регулярного проведення інформаційно-просвітницьких кампаній для забезпечення поінформованості громадськості про потенціал, роль, можливості інститутів громадянського суспільства у вирішенні нагальних питань місцевого, регіонального розвитку;

- запровадження на регіональному рівні комплексу заходів щодо популяризації серед населення участі у діяльності інститутів громадянського суспільства (у т.ч. зустрічей представників публічної влади та громадськості, «круглих столів», семінарів, публічних обговорень, на основі широкого використання Інтернет-ресурсів тощо);

- організація для представників громадянського суспільства та службовців органів місцевого самоврядування регулярних спільних навчань, семінарів та тренінгів з питань участі громадськості у прийнятті державно-управлінських рішень, пов'язаних з вирішенням нагальних питань місцевого, регіонального розвитку;

- забезпечення публічності, прозорості та відкритості діяльності під час процедури прийняття управлінських рішень органів влади на місцевому і регіональному рівнях щодо вирішенням нагальних питань місцевого, регіонального розвитку;

- сприяння забезпеченню фінансової підтримки ініціатив та рішень інститутів громадянського суспільства, представників громадськості, спрямованих на вирішення актуальних питань розвитку територій, у т.ч. створення сприятливих

умов для розвитку благодійництва та меценатства на місцевому та регіональному рівнях.

Довідково: У жовтні 2010 року з ініціативи прикордонних регіонів Ростовської (Російська Федерація) та Луганської (Україна) областей було підписано договір про створення Єврорегіону «Донбас». У жовтні 2011 року до складу Єврорегіону приєдналась Донецька область, у грудні 2012 року – Воронізька область (Російська Федерація). Території об'єднані у Єврорегіон «Донбас» характеризуються загальною площею понад 200 тис. кв. км; кількістю населення 14 млн осіб. З листопада 2012 року Єврорегіон «Донбас» було прийнято до складу Асоціації європейських прикордонних регіонів. Організаційно-управлінська структура Єврорегіону складається із координаційно-консультативних органів: Рада Єврорегіону «Донбас» і Секретаріат Єврорегіону «Донбас». Також для оперативної розробки та управління проектами створюються робочі групи суб'єктами Єврорегіону. Відповідно до Статуту Єврорегіону «Донбас» визначені чіткі механізми щодо фінансування його діяльності (у т.ч. шляхом створення спеціальних фондів, добровільних грошових і майнових внесків учасників Єврорегіону «Донбас» юридичних та фізичних осіб, коштів міжнародних організацій тощо.

III. Єврорегіон «Донбас» з 2012 р. є членом Асоціації європейських прикордонних регіонів (АЄПР). Це відкриває для регіонів Сходу України (Луганської та Донецької області) можливість участі у проектах і програмах ЄС з прямим європейським фінансуванням, а отже – потребує від публічної влади на місцевому, регіональному рівні активізувати роботу у сферах, пов'язаних з організаційно-управлінською, інституційно-правовою, представницькою, комунікаційною, інформаційною, міждержавною міжрегіональною, інтеррегіональною, транскордонною діяльністю, забезпечити комплексну орієнтацію роботи публічної влади всіх рівнів на представництво інтересів регіонів Сходу України у ЄС, залучення регіонів Сходу України для участі у проектах та програмах ЄС, а саме:

- у межах Проекту ЄС та Програми розвитку ООН «**Місцевий розвиток, орієнтований на громаду – II**», що сприятиме підвищенню енергоефективності комунального господарства (у т.ч. шляхом встановлення на рівні об'єктів невеликого приватного житла сучасного енерго-ефективного обладнання), започаткування на місцевому рівні мікропроектів із впровадження відновлювальних джерел енергії, започаткування проектів відновлення водогонів і реконструкції медичних закладів сільських територій тощо;

- у межах Програми співпраці ЄС та України «**Інтеграція до транс'європейської транспортної мережі**», що сприятиме розвитку регіональної дорожньо-транспортної інфраструктури, надасть стимули впровадження європейських стандартів безпеки транспортного сполучення на регіональному рівні, створить можливості започаткування на території регіонів Сходу України пілотних проектів щодо підвищення якості та безпеки дорожнього руху, розвитку локальної транспортної інфраструктури відповідно до європейських стандартів;

- у межах Програми співпраці ЄС та України «**Сталий регіональний розвиток**» для регіонів Сходу України відкриваються можливості для підтримки сталого (екологічно-зорієнтованого) розвитку регіонів, у т.ч. шляхом впровадження еколого-інноваційних технологій у сфері модернізації ЖКГ, енергозбереження, утилізації твердих побутових відходів, вирішення питань водопостачання та водовідведення тощо;

- у межах проекту Євросоюзу «**Програма підтримки вугільного сектору**» для регіонів Сходу України відкриваються можливості прискорення процесів

реформування вугільного сектору, залучення інвестицій у обладнання, яке переробляє метан, підвищує рівень безпеки праці на шахтах і скорочує енерговитрати, що сприятиме системному вирішенню нагальних питань охорони навколишнього середовища та покращення безпеки праці на шахтах Донецької та Луганської областей;

- у межах **проектів ЄС щодо розвитку прикордонного контролю (HUREMAS I, HUREMAS II)** для прикордонних територій регіонів Сходу України створюються можливості отримати та використати інституційний досвід ЄС з питань удосконалення роботи Державної прикордонної служби та Митної служби України, у т.ч. у сферах перепідготовки особового складу цих служб відповідно до європейської практики, у напрямі посилення боротьби з незаконною торгівлею людьми та товарами, у сфері покращення управління міграційними потоками та дотримання європейських стандартів якості та безпеки під час перетину кордонів України тощо;

- у межах **Програми ЄС «Tasic-INTERREG» та «Tasic-PHARE»** регіони Сходу України мають можливість отримати кошти, виділені ЄС на Програму розвитку Чорноморського басейну та розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Росією;

- у межах **Програми ЄС «Erasmus Mundus»** регіони долучаються до міжнародної міжрегіональної співпраці у сфері формування єдиного європейського освітнього простору, налагодження тісної співпраці між вищими навчальними заходами регіонів Сходу України та країн ЄС, підтримки вільного пересування та обміну досвідом молоді та науковців у сфері освіти;

- у межах **Програми ЄС «Інформаційне суспільство і належне управління»** представники місцевих та регіональних ЗМІ Сходу України можуть долучитись до інституційного досвіду ЄС щодо практики налагодження та підтримки постійного діалогу між ЗМІ, громадянським суспільством та владою з питань висвітлення та розв'язання нагальних проблем місцевого, регіонального розвитку, що сприятиме підвищенню стандартів журналістики, розвитку місцевої демократії, формуванню засад громадянського суспільства;

- у межах **Програми ЄС «Сприяння європейським стандартам в українському медійному середовищі»** для регіонів Сходу України відкриваються перспективи щодо підтримки розбудови сучасних інформаційно-комунікаційних мереж, розвитку цифрових технологій, формування на місцевому, регіональному рівні засад сучасного інформаційного суспільства;

- у межах **низки проектів та Програм ЄС з охорони навколишнього середовища («Співпраця щодо довкілля Чорного моря» та ін.)** регіони Сходу України мають можливість отримати інституційну, консультативну, технічну допомогу ЄС щодо покращення стану водо-господарювання у басейнах річок, активізувати діяльність щодо захисту басейну Чорного моря від антропогенних забруднень та збереження природних екваторіальних систем, що сприятиме реалізації стратегічних завдань сталого регіонального розвитку;

- сприяння розширенню співпраці регіонів Сходу України та країн ЄС у межах реалізації **Програми ЄС «Низьковуглецеві технології для промислових регіонів України»** надає реальну можливість старопромисловим

регіонам здійснити модернізацію екологічно небезпечного виробництва, прискорити процес впровадження сучасних технологій, що суттєво зменшить викиди двоокису вуглецю (у т.ч. шляхом модернізації роботи електростанцій, що використовують камінне вугілля), покращить стан навколишнього природного середовища, якість та безпеку життя людини.

IV. Розширення співпраці регіонів Сходу України та ЄС передбачає налагодження системної роботи публічної влади всіх рівнів щодо удосконалення, підтримки та подальшого розвитку ефективних зовнішньоекономічних зв'язків, налагодження дієвого економічного міждержавного міжрегіонального співробітництва України та ЄС на засадах зростання конкурентоспроможності регіонів Сходу України, диверсифікації регіональної економіки та з урахуванням дотримання українськими товаровиробниками вимог щодо високих стандартів якості, безпеки, захисту інтелектуальної власності, інших загальноприйнятих у ЄС цивілізованих стандартів конкурентної поведінки на європейських ринках. Це вимагає продовження структурної модернізації та активізації процесів диверсифікації регіональної економіки у т.ч. у наступних пріоритетних сферах та напрямках:

IV.1. Сприяти розвитку на території Сходу України сучасної регіональної інфраструктури, у т.ч. дорожньо-транспортної, інформаційної, комунікаційної, освітньої, медичної, соціальної тощо як базової умови залучення до регіону інвестиційних коштів, ресурсів, робочої сили та основи гарантування доступності публічних послуг, незалежно від місця проживання людини.

IV.2. Сприяти розвитку на території Сходу України альтернативної/відновлюваної енергетики, активізувати процес використання альтернативних/нетрадиційних джерел енергії як основи підвищення енергоефективності, зменшення енергоємності та енергозалежності регіональних економічних комплексів, що вимагає наступного:

- розробити комплекс заходів щодо стимулювання і використання відновлюваних джерел енергії, відходів у теплопостачанні, комбінованому виробництві теплової та електричної енергії, включно з положеннями стосовно спалювання біомаси та вугілля;

- визначити чіткі критерії відбору та затвердження проектів, які започатковуються на місцевому, регіональному рівні та використовуватимуть «зелений тариф»; надати пріоритет щодо затвердження таких проектів з урахуванням логістичної складової їх розміщення (у т.ч. з огляду на наявні місцеві ресурси, відстань до електричних мереж тощо);

- розробити комплекс заходів щодо впровадження технологій, необхідних для проведення масштабної дегазації на шахтах Донецького вугільного басейну шляхом залучення методів дегазації свердловин з поверхні землі на ділянках, що не підпадають під дію ліцензій та дозволів вугледобувних підприємств, а також підземної дегазації;

- спростити процедуру видачі документів дозвільного характеру, пов'язаних з надрокористуванням, землекористуванням та користуванням газопроводами для підприємств, які виконують роботи з видобування та використання метану та газу сланцевих пластів;

- задіяти механізми скорочення обсягу субсидій до галузей та виробництв енергії з традиційних джерел енергії (перш за все, у вугледобувну галузь) з метою вивільнення коштів для розвитку підприємств нетрадиційних, альтернативних та відновлюваних джерел енергії;

- забезпечити для населення, локальних виробників та інвесторів систематичне проведення широких рекламно-інформаційних кампаній з метою популяризації розвитку альтернативної енергетики, закріплення її позитивного іміджу, роз'яснення споживачам реальної економічної вигоди та позитивного екологічного ефекту від розвитку та впровадження проектів з виробництва відновлюваної енергії;

- активізувати процеси запровадження та надавати пріоритет розвитку на місцевому рівні (у т.ч. у сільських територіях) технологій нетрадиційних джерел енергії, таких як використання біомаси, техногенних, сільськогосподарських та побутових відходів, шахтного метану, побічних викидів енергії у промисловості, сфері ЖКГ тощо.

IV.3. Сприяти розвитку та диверсифікації на території Сходу України аграрного та агропромислового виробництва, у т.ч. шляхом стимулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва. Сприяти стабільному просторовому розвитку сільських територій як основи підвищення конкурентоспроможності регіону, що потребує:

- сприяти на регіональному рівні підтримці практики соціального партнерства з аграрним бізнесом для залучення позабюджетних коштів у реалізацію програм розвитку культурно-освітніх послуг, розбудови інженерних мереж енерго- і газопостачання, транспортних та інформаційних комунікацій у сільській місцевості тощо;

- передбачити на місцевому, регіональному рівні підготовку бази інвестиційних проектів для залучення нових технологій виробництва з метою підвищення продуктивності, у першу чергу фермерських господарств регіонів Сходу України;

- спростити доступ товаровиробників сільськогосподарської продукції до програм державної підтримки аграріїв через спрощення процедури укладання форвардних контрактів, врахування цінової політики на внутрішньому та світовому ринку зерна;

- задіяти на місцевому, регіональному рівні всі наявні рекламно-інформаційні інструменти щодо просування сільськогосподарської продукції регіонів Сходу України на регіональних, національному та зовнішніх ринках збуту (у т.ч. ринках збуту країн ЄС);

- запровадити стимулюючі заходи для фермерських господарств регіонів Сходу України, які впроваджують екологічно чисті технології виробництва аграрної продукції, проводять модернізацію існуючих зрошувальних та осушувальних систем;

- ініціювати на регіональному рівні налагодження тісної співпраці виробників сільськогосподарської продукції, представників науково-дослідних установ, регіонального машинобудівного комплексу для визначення існуючих можливостей удосконалення систем меліорації з впровадженням водо- та енергозберігаючих технологій;

- сприяти розвитку інфраструктури сільських територій регіонів Сходу України, у т.ч. з урахуванням розвитку транспортної, комунікаційної, інформаційної інфраструктури, підвищення доступності публічних, медичних та освітніх послуг до мешканців сільських територій;

- сприяти зростанню зайнятості молоді на селі через співпрацю центрів зайнятості і роботодавців з райдержадміністраціями, сільськими та селищними радами щодо сприяння створенню нових робочих місць, у тому числі – робочих місць з тимчасовою зайнятістю (оплачувані громадські роботи).

IV.4. Сприяти розвитку на території Сходу України курортного туризму, рекреаційно-туристичної сфери, що сприятиме диверсифікації регіональної економіки, розширить можливості щодо створення нових робочих місць та працевлаштування незайнятого населення регіону на підприємствах сфери послуг (зокрема, йдеться про працівників, вивільнених внаслідок структурної модернізації та закриття нерентабельних шахт, реструктуризації підприємств

традиційних галузей економіки старопромислових регіонів). Активізація процесу розвитку курортного туризму на Сході України потребує впровадження наступних заходів:

- активізувати роботу з розробки інвестиційних пропозицій на територіях, розташованих у туристично-рекреаційних зонах, з метою залучення потенційних інвесторів для модернізації існуючих закладів, розширення переліку та якості послуг (та їх наближення до стандартів ЄС);

- у рамках оновлення програм соціально-економічного розвитку регіонів Сходу України передбачити стратегічні пріоритети дій місцевої влади щодо розвитку туризму та курортів, забезпечивши їх фінансовою підтримкою на рівні місцевих бюджетів;

- на регіональному рівні унормувати процедуру впровадження місцевих зборів з використання туристичних ресурсів для цільового використання зібраних коштів на потреби комплексного оновлення та реконструкції інфраструктури малих міст, що мають рекреаційний потенціал, прокладення якісних шляхів сполучення та реорганізації (технічної модернізації) комунального господарства;

- при подальшому впровадженні проектів модернізації транспортної інфраструктури регіонів забезпечити проведення регулярного моніторингу щодо потреб у розміщенні придорожніх об'єктів обслуговування пасажиропотоків;

- організувати проведення на всеукраїнському та регіональному телебаченні рекламних кампаній з популяризації курортного туризму на Сході України;

- регіональним державним управлінням у сфері туристичної діяльності посилити роботу щодо розробки стратегії просування регіону як привабливого туристично-рекреаційного комплексу;

- налагодити систему постійного та оперативного моніторингу з метою відстеження динаміки внутрішнього та в'їзного туризму, визначення популярних туристичних продуктів і тим самим корегувати роботу туристичного комплексу;

- впровадити систему безперервного навчання кадрів, зайнятих у курортному обслуговуванні, туризмі, сфері готельного та ресторанного господарства, використовуючи як професійні навчальні заклади, так і впровадження спеціальних програм, курсів для центрів при службі зайнятості населення;

- регіональним центрам зайнятості розробити комплекс програм щодо перекваліфікації працездатного населення, у т.ч. з метою працевлаштування у сферах, пов'язаних із функціонуванням комплексу туристично-рекреаційної індустрії.

V. Забезпечення стабільного регіонального розвитку територій Сходу України потребує залучення капіталу, потужних інвестиційних ресурсів на потреби системної модернізації регіональних економічних комплексів на засадах інноваційно-інвестиційного розвитку, реалізації структурно-інноваційних зрушень, диверсифікації та інтенсифікації регіонального виробництва. Підвищення інвестиційної привабливості регіонів Сходу України безпосередньо пов'язане з впровадженням наступних заходів:

- налагодження регулярної роботи щодо надання організаційно-управлінської, презентаційно-інформаційної, консультативної та ін. підтримки органами публічної влади всіх рівнів щодо формування, регулярного функціонування, оновлення та презентації інвестиційних карт регіону, у т.ч. – реалізації кластерних ініціатив;

- задіяння механізму державно-приватного партнерства, що дозволить перерозподілити відповідальність (ризик) за втілення конкретних проектів, які мають для регіональної економіки пріоритетне значення. У т.ч. йдеться про розвиток регіональних інфраструктурних проектів (розбудову дорожньо-транспортної інфраструктури); модернізацію сфери ЖКГ (водопостачання, водовідведення, утилізація сміття тощо); розвиток енергетики (у т.ч. освоєння відновлюваної енергетики); формування регіональної інформаційної системи, стимулювання

житлового будівництва (у т.ч. будівництва соціального житла); розвитку проектів у сфері освіти, інноваційного та венчурного підприємництва тощо;

- комплексного задіяння та розповсюдження практики використання на території регіонів Сходу України механізму міжмуніципального співробітництва (на кшталт створення Регіональної асоціації місцевого самоврядування «Агломерація Північний Донбас»), механізму міжрегіонального та транскордонного співробітництва;

- комплексного задіяння механізму стратегічного планування, середньострокового та короткострокового програмування як засобу консолідації зусиль місцевої влади, бізнесу та громадськості з метою реалізації стратегічних цілей сталого, збалансованого регіонального розвитку;

- залучити наявні інституційні можливості діючих Спеціальних (вільних) економічних зон у т.ч. СЕЗ «Донецьк» та СЕЗ «Азов», задіяти потенціал територій пріоритетного розвитку та розглянути можливість створення індустріальних парків як інституційного підґрунтя для залучення інвестиційних ресурсів, активізації підприємницької та інвестиційної діяльності на місцевому, регіональному рівні – основи зростання конкурентоспроможності регіонів Сходу України.

Вступ нашої держави до Зони вільної торгівлі з ЄС, підписання угоди про надання Україні асоційованого членства у ЄС формує для регіонів Сходу України виклик щодо модернізації традиційного виробництва, притаманного старопромисловим регіонам, системного впровадження структурно-інноваційних зрушень, диверсифікації розвитку регіональних економічних комплексів як основи зростання конкурентоспроможності регіонів, підвищення якості, безпеки, досягнення сталого регіонального розвитку. Невід’ємними складовими системних трансформацій є розбудова місцевої демократії та самоврядування, становлення громадянського суспільства. Успішна реалізація системних реформ дозволить досягти сталого регіонального розвитку, посісти Україні гідне місце у складі Європейського Союзу.